

HOLESTERĪNS

**Kas ir patiesais sirds un
asinsvadu slimību cēlonis**

Sastādījusi *Ruta Darbiņa*
Vāka dizainu veidojusi *Lilija Rimicāne*
Redaktore *Ilze Čerņevska*

ISBN 978-9984-859-95-8

© «Izdevniecība Avots», 2014
© R. Darbiņa, teksts, 2014
© L. Rimicāne, vāka dizains, 2014

Reģistrācijas apl. Nr. 000330791. SIA «Izdevniecība Avots»
Puškina ielā 1a, Rīgā, LV-1050.
Iespiesta un iesieta «Tipogrāfija Ogrē» SIA,
Brīvības ielā 31, Ogrē, LV-5001.

IEVADS

Pētījumi pierāda, ka pusei cilvēku, kas miruši no sirds un asinsvadu slimībām – infarkta, paaugstināta asinsspiediena un insulta –, ir bijis paaugstināts holesterīna līmenis asinīs. Septiņiem no desmit cilvēkiem vecumā virs četrdesmit ir paaugstināts holesterīna skaitlis. Mūsu vadošais kardiķirurgs Andrejs Ērglis turklāt uzsver, ka pie mums saslimstība ar sirds un asinsvadu slimībām ir trīs reizes augstāka nekā Eiropas Savienības valstīs un aptuveni 42 procentus nāves gadījumu izraisa tieši šīs slimības. Piedevām mēs esam arī viena no vecākajām (gadu ziņā) nācijām Eiropā, jo 20 procenti mūsu valsts iedzīvotāju ir vecumā virs 40 gadiem. Tas viss liek daudz nopietnāk izturēties pret vienu, kā tiek apgalvots, no šo saslimšanu ierosinātājiem – paaugstinātu holesterīna līmeni. Un, lai gan par holesterīnu it kā zinām pietiekami daudz, tomēr ir svētīgi vēl un vēlreiz iedziļināties šai problēmā un pārdomāt, kā arī rīkoties, lai holesterīna skaitli samazinātu.

VIENKĀRŠI PAŅĒMIENI, KĀ SAMAZINĀT «SLIKTO» HOLESTERĪNU

Ja «sliktais» holesterīns vēl nav sasniedzis savu kritisko līmeni un pirms ķerties pie ārsta izrakstītajiem medikamentiem, izmēģināsiet dažus pavisam vienkāršus paņēmienus, kā dabīgā ceļā samazināt «slikto» holesterīnu.

Vairākas reizes dienā nelielās devās ēdīsim augļus un dārzeņus. Antioksidanti, minerāli, vitamīni un fitoķīmiskās vielas augļos un dārzeņos palīdz samazināt holesterīna līmeni un mazināt artēriju iekaisumu. Droši var būt gan svaigus, gan arī dažādi sagatavotus augļus un dārzeņus.

Jācenšas ievērot tauku saturu ēdienā. Nepiesātinātās taukskābes, kas ir olīveļļā, rapšu eļļā, zemesriekstos, zemesriekstu eļļā, mandeļos un avokado, pazemina «sliktā» holesterīna skaitli un paaugstina «labā» holesterīna līmeni.

Neaizmirsīsim par Omega-3 taukskābēm, kas ir visās treknajās zivīs. Uzturā bieži vajadzētu lietot arī dziedzētus graudus un zaļos lapu salātus.

Cik vien iespējams, vajadzētu izvairīties no piesātinātām taukskābēm jeb dzīvnieku taukiem. Tie visvairāk ir sastopami sarkanajā gaļā un dažādos gaļas izstrādājumos, treknajā sierā, sviestā, palmu eļļā un saldējumā. Labāk gaļas ēdienu aizstāt ar zivīm.

Kategoriski vajadzētu atteikties no apstrādātiem taukiem. Tie ir sastopami margarīnā, kūkās, biskvītos, cepumos, čipsos. Tie strauji izraisa holesterīna līmeņa paaugstināšanos.

Ieteicams droši likt uzsvāru uz polipiesātinātajiem taukiem, kas ir kukurūza, saulespuķes, saulespuķu eļļa, sojas pupas un eļļa, sojas mērce, valrieksti un valriekstu eļļa, ķirbju eļļa.

Lieliski ir pilngraudu izstrādājumi. Pilngraudu sausās brokastis, milti, kukurūzas graudi, auzu pārslas, miežu un kviešu putraini apgādā ķermeni ar želejveidīgām šķiedrvielām, kas palīdz samazināt zemās intensitātes lipīdus un paaugstina augstās intensitātes lipīdus.

Ir veselīgi uzturā lietot auzu pārslas, jo tajās ir beta glukons un želejveidīgās šķiedrvielas, kas palīdz samazināt holesterīnu.

Alkoholu vajadzētu lietot ar apdomu. Viena vai divas alkohola vienības dienā palielina augstās intensitātes holesterīnu. Viena vienība ir 150 gramu vīna vai 25 gramu stiprā alkohola, vai 300 gramu alus. Alkoholu labāk lietot pēc ēšanas un dzert pietiekami daudz ūdens.

Labā lielā oga – ķirbis

Ķirbis tiešām ir veselīgs dārzeņis. Ķirbja augļa mīkstumam izmanto kā diētisku pārtikas produktu, kas sekmē gremošanas sistēmas darbību, mazina aizcietējumu, uzlabo diurēzi, vielmaiņu, veicina hlorīdu un holesterīna izvadīšanu no organisma.

IEDVESMAI DAŽAS ĶIRBJU ĒDIENU RECEPTES

Ķirbja un biešu salāti

200 g ķirbja

200 g biešu

30 ml augu eļļas

20 ml citrona sulas

5 g sasmalcinātu diļļu

sāls pēc garšas

Bietes novāra, atdzesē, nomizo un kopā ar ķirbi sarīvē uz rupjās rīves. Sagatavotās saknes pārlej ar citrona sulu un augu eļļu. Pēc garšas pievieno sāli un rūpīgi izmaisa.

Ķirbja salāti ar biezpienu

*250 g ķirbja
100 g ābolu
50 g vājpiena biezpiena
30 g dabīgā jogurta
medus pēc garšas*

Biezpienu izberž caur sietiņu un samaisa ar jogurtu. Ķirbja mīkstumam un ābolus sagriež plānos stienīšos. Visu samaisa kopā, pievieno medu un vēlreiz izmaisa.

Ķirbja biežputra ar apelsīniem

*500 g ķirbja
180 g auzu pārslu
300 g apelsīnu
420 ml ūdens
50–60 g sviesta
kanēlis, medus un sāls pēc garšas*

Ķirbi sagriež kubiņos, no miziņas un plēvēm attīrītus apelsīnus – gabaliņos. Visu ieliek katliņā, pārkaisa ar kanēli, pielej 100 ml ūdens un uz pavisam mazas uguns vāra, līdz putra ir gatava. Auzu pārslas izvāra atlikušajā ūdens daudzumā. Pēc tam samaisa kopā ar ķirbju un apelsīnu biezeni, pievieno sviestu, medu un sautē vēl 3 minūtes.

Ķirbja, baklažānu, saldo piparu un tomātu sautējums

*300 g ķirbja mīkstuma
200 g baklažānu
100 g burkānu
150 g saldo piparu
300 g tomātu
60 g sīpolu
30 ml augu eļļas
19 g diļļu
sāls pēc garšas*

Dārzenus traukā ar biezām sienīņām saliek šādā kārtībā: ķirbja kubiņi, baklažānu un burkānu šķēlītes, saldo piparu un sīpolu ripiņas. Katrai kārtai uzkaisa nedaudz sāls un sakapātas dilles.

Viršū kārtu no miziņas attīrītas tomātu pusītes, pārlej ar eļļu, traukam uzliek vāku un sautē apmēram 35–40 minūtes.

Ķirbis ar foreli un ziedkāpostiem

*300 g ķirbja
200 g ziedkāpostu
2 foreles steiki
30 ml augu eļļas
30 ml citrona sulas
5 g kinzas vai citu zaļumu
sāls pēc garšas*

Ziedkāpostus sadala rozetītēs, liek katliņā ar verdošu ūdeni un 3–5 minūtes vāra, pēc tam nokāš caurdurī. Ķirbja mīkstumam sagriež nelielos kubiņos. Ķirbi un ziedkāpostus 30 sekundes apcep augu eļļā, pieliek sāli, pielej nedaudz ūdens un sautē, līdz dārzeni mīksti.

Steikus pārkaisa ar sasmalcinātiem zaļumiem un uz 10 minūtēm ieliek ledusskapī. Pēc tam zivi apsāla un 25 minūtes cep cepeškrāsnī 190 – 200 °C temperatūrā.

Gatavos steikus kārtu šķīvī un pasniedz kopā ar sagatavoto dārzenu biezeni.

Ķirbja un diļļu kotletes

*400 g ķirbja
20 g diļļu zaļumu
1 ola
30–40 g mannas
40–50 g auzu pārslu
sāls*

Ķirbi samaļ, zaļumus smalki sakapā. Visu rūpīgi sastrādā, pievieno

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	3
KAS IR HOLESTERĪNS, UN KĀPĒC JĀUZTRAUCAS PAR PAAUGSTINĀTU HOLESTERĪNA SKAITLI	4
VIENKĀRŠI PAŅĒMIENI, KĀ SAMAZINĀT «SLIKTO» HOLESTERĪNU	7
Labā lielā oga – ķirbis.....	8
PIESĀTINĀTĀS TĀUKSKĀBES UN HOLESTERĪNS	15
Un tomēr, un tomēr... ..	16
VAI ZĀLES VAR SAMAZINĀT HOLESTERĪNA LĪMENI	17
Parunāsim par sevi	19
GARŠĪGI UN VESELĪGI ĒDIENI, JA IR PAAUGSTINĀTS CUKURA LĪMENIS ASINĪS	34
DAŽI JAU IESAKŅOJUŠIES MĪTI	54
VISS PAR TĀUKVIELĀM, ...	57
KAS NEMAZ NAV TAS, KO DOMĀJAM	57
Kas īsti ir taukvielas	57
Ko Jaunu dara skandāliem.....	60
apvītās transtaukskābes.....	60
Kas ir transtaukskābes	61
Kur transtaukskābes meklējamas.....	61
Ir arī dabiskās transtaukskābes	62
Taukvielas uzturā: cits skatījums	63
Diētas paradokss.....	65
PIEMĒROTS UN VESELĪGS UZTURS.....	66
Kas ir glikēmiskais indekss	67
Labie un sliktie ogļhidrāti.....	67

PRODUKTI, KAS SADEDZINA TĀUKUS	69
Ūdens	69
Rīsi	69
Zaļā tēja	70
Kafija	71
Skābpiena produkti	71
Ķiploki	72
Greipfrūti	72
Avenes	73
Ananass	73
Kivi	74
Garšvielas un garšaugi	74
IZVĒLAMIES, GATAVOJAM, GARŠOJAM UN VESELI DZĪVOJAM	76
Salāti un uzkodas	76
Zupas	82
Otrie ēdieni	85
Deserti	91
STRESS: MĒMAIS SLEPKAVA	94
Stress – tas ir bīstami	95
Iemesli katram citi	95
Stress un paaugstināts asinsspiediens: ar sirds slimībām saistīts ķēdes posms	97
SECINĀJUMI	99
Literatūra	102